

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΖΩΗΣ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
 Ήπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

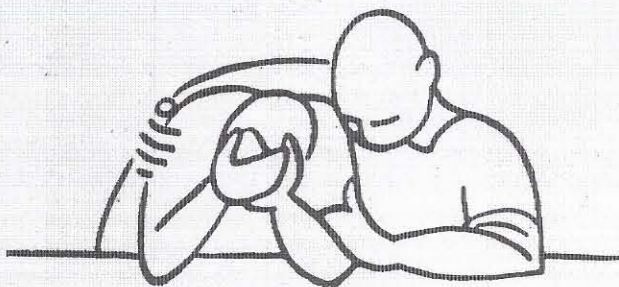
Ἀνάδοχοι πταισμάτων

Σὲ προηγούμενο σημείωμά μας ἀφιερωμένο στήν τέχνη τῆς ἀγάπης ἀφήσαμε ἀσχολίαστο τὸ δεύτερο μέρος ἐνὸς κειμένου τοῦ παραθέσαμε ἀπὸ τὸν ΝΗ' Λόγῳ τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου.

« Ἀπώσων τὸ φρόσμά σου καὶ σκέπασον τὸν πταίσματα, καὶ ἐὰν δὲν δυνήθῃς ν' ἀναδεχθῆς σὺ τὰ πταίσματα καὶ τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἐντροπὴν ἀντ' αὐτοῦ, κἂν πουλάχιστον ὑπόμεινον, καὶ μὴ κατασχόνης αὐτόν».

(«Οἱ Ἀσκητικὸὶ Λόγοι», Ἔκδ. «Ἀστέρος», Ἀθήναι 1961, σ. 211· «Ἐφημέριος» 1984, σ. 264).

Τὸ κείμενο προτείνει ν' ἀγαθοῦμε ἢ νὰ κατεδοῦμε μείζονες καὶ ἐλάσσονες κλίμακες· μᾶς προσκαλεῖ νὰ γίνουμε ἀνάδοχοι τῶν πταισμάτων, τῆς τιμωρίας καὶ τῆς ἐντροπῆς τοῦ πταίσοντος.

«Οἱ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοὶ κατὰ τὴν ψυχὴν χρειάζονται μᾶλλον συμπαθείας παρά ἐπιπλήξεως» (Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου Λόγος ΝΗ', σ. 207· πρβλ. Β' Κορωθίους α' 4).

Τὸ στίχο προέρχεται ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη, σὲ νεοελληνικὴ ἀπόδοση, ἔκδοση τῆς «Βιβλικῆς Ἑταιρείας», Ἀθήναι 1975, σ. 407.

Ὅπως πάντα ἡ γραμμὴ τῶν Πατέρων ἀφήνει εὐρέα περιθώρια συμπεριφορᾶς, ἀκόμα καὶ τότε, ὅταν τὰ ὅρια εἶναι στενὰ καὶ μᾶς ἐρῶζουν νὰ φερθοῦμε ὀπωσδήποτε μέσα σὲ πλαίσια ἀγαπητικά. Πάντα ὑπάρχει ἡ δυνατό-

τητα μᾶς κλιμακώσεως. Ἄν δὲν μπορούμε νὰ ἀναλάβουμε στὴ θέση του, ἀντὶ γιὰ τὸν πταίσοντα τὰ πταίσματά του, τὴν τιμωρία του καὶ τὴν ἐντροπή του, τουλάχιστο νὰ τὸν ὑπομείνουμε καὶ νὰ μὴ τὸν κατασχόνουμε.

Πρῶτο στὴ σειρά θὰ ἐρχόταν νὰ γίνουμε κατὰ κάποιον τρόπο «ἀνάδοχοι»... Ἐμεῖς ἀντὶ γι' αὐτούς, ἡμεῖς στὴ θέση τῆ δικῆ τους. Ὅπως ὁ ἀνάδοχος κατὰ τὸ Βάπτισμα ὁμολογεῖ στὴ θέση τοῦ ἀναδεκτοῦ ἢ τῆς ἀναδεκτῆς τὴν πίστη, ἔτσι κι ὁ «ἀνάδοχος» στὴν προκειμένη περίπτωση ὁμολογεῖ τὴν ἐνοχή του, δέχεται τὴν τιμωρία καὶ τὴν κατασχόνη. Ὁ ἄλλος τότε, ὁ φταίχτης, ἀπαλλάσσεται ὅλων αὐτῶν τῶν συνεπειῶν.

Αὐτὴ ἡ στάση δὲν εἶναι κατὰ τὸ ἀσυνήθιστο στὴν ποιμαντικὴ διακονία τῆς Ἐκκλησίας μας. Τὸ νὰ παίρνουν δηλαδὴ ἐπάνω τους οἱ ποιμένες τὰ κρίματα τῶν ἄλλων, τῶν ποιμαινομένων. Σ' αὐτὸ μιμοῦνται ἄλλωστε τὸν ἴδιο τὸν Χριστό.

Οἱ προτροπὲς τῶν «Ἀποστολικῶν Διαταγῶν» ὁδεύουν πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Χρησιμοποιοῦν μάλιστα ἐν προκειμένῳ χαρακτηριστικὸ ῥῆμα. Οἱ ποιμένες «κρῆ τοῦ λαοῦ τὰς ἁμαρτίας ἐξιδιοποιεῖσθαι» (Β', XXXV, 9 ΒΕΠΕΣ 2, 34 3-6), καὶ τίς κάνουν δηλαδὴ δικές τους, νὰ τίς οικειοποιῶνται, νὰ τίς υἱοθετοῦν, ὅπως «αὐτός (ὁ Κύριος) πάντων ἡμῶν τὰς ἁμαρτίας ἀνήνεγκεν ἐπὶ τὸ ξύλον» (Α' Πέτρου 6' 24). Ὁ ἐπίσκοπος μάλιστα

«Ἰδιοποιεῖσθαι τὸ πλημέλημα, καὶ λεγέτω τῷ ἡμαρτηκῷ, ὅτι σὺ μόνον ἐπίλαστρον, καὶ γὰρ τὸν ὑπὲρ σοῦ θάνατον ἀναδέξομαι, ὡς ὁ κύριος τὸν ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ πάντων» (Β', XX, 6, ΒΕΠΕΣ 2, 26 24-26).

«Ἐξιδιοποιεῖσθαι», τί σπουδαία ἔννοια ἀλλὰ καὶ τί θαυμαστὴ ἐνέργεια ὑποδηλώνει! Γιὰ νὰ καταφέρνουμε ὅμως νὰ ἐνεργοῦμε ἔτσι ἀπαιτεῖται νὰ ἔχουμε προχωρήσει πολὺ στὴν τέχνη τῆς ἀγάπης, νὰ ἔχουμε «γεράσει» ὑποδεχόμενοι καὶ ἀναδεχόμενοι τοὺς ἄλλους. Νὰ ἔχουμε, δηλαδή, ἀναδεχθεῖ μὲ τὴν ἄσκηση «γερόντες» πνευματικοὶ καὶ ὅταν ἀκόμα δὲν μᾶς ἔχουν πάρει τὰ χρόνια. Ἡ ἡλικία ἄλλωστε δὲν εἶναι καθοριστικὴ γιὰ τὴν ἀνάδειξη κάποιου

ως γέροντα. Γιατί δεν είναι εύκολο να φθάνουμε να λέμε στο τέλος μίας εξομολογήσεως ή ακροάσεως:

—Παίρνω πάντα τα λάθη σου σαν να 'ταμε δικά μου. Μειανού και προσεύχομαι για σένα.

Κι όμως οι μοναδικές φυσιογνωμίες παλαιότερων και νεωτέρων Γερόντων τὸ τολμοῦν. Ὁ Ἀββάς Ἰσαάκ ὁ Σύρος τὸ υποτύπωσε στὴν ἀρχή· ὁ λόγος ποὺ μόλις παραθέσαμε προέρχεται ἀπὸ ἓνα σύγχρονο γέροντα, τὸν ρώσο στάρετς παπα - Τύχωνα (1884 - 1968) ποὺ ἐζήσε ἐξήγωνα χρόνια στὸ Ἅγιον Ὄρος (βλ. παρακάτω).

Γέροντες καὶ γέροντες

Τὸ ὅτι ἡ παραπάνω στάση δὲν εἶναι εὐκόλη καὶ δὲν τὴν κατορθώνουν ὅλοι· οἱ «γέροντες» φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν προσοχή ποὺ μᾶς ἐφιστᾶται ὅταν πρόκειται νὰ διαλέξουμε κάποιον γέροντα γιὰ νὰ τοῦ ἐκθέσουμε τοὺς λογισμοὺς μας καὶ νὰ τοῦ ἐμπιστευθοῦμε τὴ ζωὴ μας. Παρόλο ὅτι συκιστᾶται ἡ εξαγόρευση τῶν λογισμῶν ὡς κατὰ τὸ καλὸ καὶ ὠφέλιμο, ἀπαιτεῖται μεγάλη προσοχή καὶ διάκριση στὴν ἐπιλογή ἐνὸς «διακριτικοῦ» γέροντα.

Ὁ Ἀββάς Μωϋσῆς, ἔτσι ὅπως παραθέτει τὰ λόγια τοῦ ὁσίου Ἰωάννη Κασσιανὸς ὁ Ρωμαῖος στὸν Λόγο τοῦ περὶ διακρίσεως εἶναι κατηγορηματικὸς:

«Καλὸν μὲν ἔστι, μὴ ἀποκαλύπτειν τοὺς ἰδίους λογισμοὺς ἀπὸ τῶν πατέρων· οὐ μὲνοι τοῖς πνευχοῦσι λέγειν· ἀλλὰ καὶ γέροντοι πνευματικοῖς καὶ διακρίσειν ἔχουσιν ἐξαγγέλλειν, οὐχὶ τοῖς διὰ χρόνον πεπολιωμένοις. Ἐπειδὴ πολλοὶ πρὸς τὴν ἡλικίαν ἀποβλέποντες καὶ τοὺς ἐαυτῶν λογισμοὺς ἐξεπιτόντες, ἀντὶ θεραπείας εἰς ἀπόγνωσιν διὰ τῆς ἀπειρίας τῶν ἀκουόντων ἐνέπεσον».
(«Φιλοκαλία» τ. Α', Ἀθήναι 1974, σ. 90· διάβαζε μέχοι καὶ τὴν σ. 92).

Ὁ μὴ διακριτικὸς γέροντας, ποὺ γέρασε χωρὶς νὰ θάλλει μυαλὸ — «ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ οὐκ ἐδιδάχθη» — ὁδηγεῖ λόγῳ τῆς ἀπειρίας τοῦ σὲ ἀπόγνωση αὐτοῦ ποὺ δέχεται. Τοὺς δέχεται, δηλαδὴ, χωρὶς νὰ τοὺς ἀποδέχεται². Ἀντὶ νὰ πάρει πάνω του τοὺς πειρασμοὺς τῶν ἀδελφῶν, νὰ τοὺς ἐνθαρρύνει· κι ἂν δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κάνει· τουλάχιστον νὰ τοὺς ὑπομένει, ἐκείνος τοὺς ἐμβάλλει εἰς ἀπόγνωσιν καὶ τοὺς κατασχύνει. Ἐνῶ ὁ μοναδικὸς λόγος ποὺ ὁ «γέροντας» θά 'πρεπε νὰ προσφέρει εἶναι «μόνον μὴ ἀπογνῶς» (ἰ. Χρυσόστομος), ὁ ἀδιάκριτος γέροντας ὁδηγεῖ στὴν ἀπελπισία αὐτοῦ ποὺ τὸλμησεν νὰ τὸν συμβουλευθοῦν γιὰ τὴ σωτηρία τους.

Στις περιπτώσεις αὐτές καὶ ἐπειδὴ στὰ ζητήματα τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ τῆς καθοδηγήσεως ὁ καθένας μας δὲν εἶναι ἀνεξέλεγκτος «νὰ κάνει τοῦ κεφαλοῦ του», παρατηρεῖται πολλές φορές μία διορθωτικὴ παρέμβαση τοῦ Θεοῦ ἄμεση ἢ ἕμμεση, ποὺ ἐπαναφέρει στὴν τάξη καὶ ὁδηγεῖ σὲ ἐπίγνωση τὸν «ἄπειρο» γέροντα καὶ σύμβουλο. Συναντᾶμε, δηλαδὴ, μιὰ παράδοξη ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς

τῆς «ἐξιδιοποιήσεως». Ἐπειδὴ ὁ «γέροντας» δὲν ξέρει· ἢ δὲν μπορεῖ νὰ πάρει ἐπάνω του τοὺς λογισμοὺς, τοὺς πειρασμοὺς, τὰ λάθη τῶν ἄλλων καὶ τοὺς ἀπελπίζει καὶ τοὺς περιφρονεῖ, ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει νὰ μεταστραφοῦν οἱ πειρασμοὶ καὶ νὰ τεθοῦν ἐπάνω τους, γιὰ τὸ συμφέρον τους, ὥστε νὰ καταλάβουν ἐπὶ τέλους τί ἔκαναν φερόμενοι κατ' αὐτὸν τὸν ἀφιλόνητο τρόπο. Ἡ «ἐξιδιοποίηση» πραγματοποιεῖται τελικὰ ἔτσι· κι ἄλλωῶς, θετικὰ ἢ ἀρνητικὰ³. Οἱ «Γέροντες» προλαβαίνουν, ἀσκοῦνται καὶ ἀσκοῦν θετικὰ τὸ ἔργο τους.

Οἱ Γέροντες εἶναι ἡ ζωὴ μας

Ἀπὸ καιρὸ ἤθελα νὰ μοῦ παρουσιασθεῖ ἡ εὐκαιρία γιὰ ν' ἀναφερθῶ στὰ εὐώδη αὐτὰ ἀνθη ποὺ εὐδοκίμοι στὸς λειμῶνες τῆς ὀρθόδοξης πνευματικῆς ζωῆς. Σ' αὐτοὺς ποὺ εἶναι παράκληση καὶ παραμυθία γιὰ τὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ. Σ' αὐτοὺς ποὺ εἶναι ἀγοιχτὰ «βιβλία» χωρὶς χρονολογία (χ.χ.), διαρκῶς ἐπίκαιρα, ποὺ τὰ ξεφυλλίζουμε καὶ τὰ φυλλομετροῦμε καὶ βρίσκουμε ἀνάπαυση καὶ παρηγοριά. Εἶναι βιβλία ποὺ «διαβάζοντάς» τα μᾶς κάνουν νὰ ταξιδεύουμε κατευθεῖαν γιὰ τὴν καρδιά τοῦ Θεοῦ. Τὸ ταξίδι αὐτὸ περνᾶ ἀσφαλῶς μέσα ἀπὸ τίς καρδιές αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων⁴. Οἱ Γέροντες στὴν Ὀρθοδοξία εἶναι ἡ ζωὴ μας⁵.

Ἀὐτὸ ὅ, ὁ πιστὸς λαὸς, μὰ καὶ πολλοὶ ποὺ ἔχουν ἀκόμα καὶ ἀμφιβολίες γιὰ τὴν πίστη, τὸ κῶθει, τὸ αἰσθάνεται, τὸ ζεῖ καθημερινά. Αὐτὴ ἡ ἀντίληψη μάλιστα διαπιστώνουμε ὅτι «περνᾶνε» καὶ μέσα ἀπὸ ἐνδιαφέροντα νεοελληνικὰ φιλολογικὰ κείμενα. Οἱ λογοτέχνες μας, ἀνθρώποι ἰδιαίτερα εὐαίσθητοι στὴν ὁμορφιά, ἐκλύονται ἀπ' αὐτὴν ὅταν καὶ ὅπου τὴν συναντήσουν. Τοὺς ἐκλύει ὁπωσδήποτε καὶ ἡ «αἰσθητικὴ» τῶν Γερόντων. Γιατὶ οἱ Γέροντες κατέχουν τὸ δικὸ τους ἄρρητο κάλλος, μιὰ ὁμορφιὰ ποὺ μᾶς διαπερνᾶ καὶ μᾶς διαπεραιώνει πρὸς τὸν «ὄρατο κάλλει· παρὰ τοὺς οὐαὺς τῶν ἀνθρώπων» (Ψαλμὸς μδ' 3).

Δὲν ἔμεινε λοιπὸν ἀσυγκίνητος σ' αὐτὴν τὴν ὁμορφιά καὶ ὁ Μαρτῖνος Βελλῆς, ἐφεδρὸς ἀξιωματικὸς τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ στὸν πόλεμο τοῦ 1940 - 41, ποὺ μετὰ τὴν ὑποχώρηση, μέσῳ Ἁγίου Ὁρους πέρασε στὴ Μέση Ἀνατολή καὶ συνέχισε τὸν πόλεμο γιὰ νὰ καταλήξει· μὲ τὸ ὄνομα Τ:μ:ὀθ:ς μοναχὸς βιβλιοθηκᾶριος σὲ κάποια ἀπὸ τίς Μονές τοῦ Ὁρους. Στὰ «τετράδια» ποὺ κρατοῦσε ἐκεῖ ἀναφέρει τὴ συνάντησή του μετὰ τὸν παπα - Τύχωνα, στὸ ρωσικὸ κελλι ποὺ ἔμεινε ὁ Γέροντας αὐτὸς μετὰ δυὸ ἄλλους πατέρες, τὸν Θεοφάνη καὶ τὸν Σέργιο⁶.

Ἡ διήγησις αὐτὴ βρίσκεται στὸ δεῦτερο μέρος τοῦ βιβλίου τοῦ Γ:ὠρ:γ:ο:υ Θεοτοκᾶ «Ἀσθενεῖς καὶ Ὀδοιπόροι» (Ἀθήναι, Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας», 4 1979, σ. 193 - 198, πρὸβλ. καὶ σ. 253). Εἶναι γνωστὴ ἢ συμβολὴ τοῦ ἔργου τοῦ Γ. Θεοτοκᾶ στὰ νεοελληνικὰ γράμματα καὶ ἰδιαίτερα τῆς πίστες του γιὰ τὴν ἐπιστροφή στις πηγές καὶ τὴν Ὀρθοδοξία ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται ἔδω, αὐτὴ τὴ στιγμὴ, μιὰ συνολικὴ ἀποτίμησις τῆς δουλειᾶς του⁷.

Ἡ συνάγτησις ἐκείνη ἦταν συγκλονιστικὴ

για την μετέπειτα πορεία του Μαρίνου. Αφήνουμε τον αναγνώστη να την παρακολουθήσει: μόνος του, στο απόσπασμα που ακολουθεί, και να τη χαρεί μετέχοντας κι

ο ίδιος έμμεσα σ' αυτήν όσο μπορεί. Έκφράζουμε την εύχη δλοι μας ν' αξιωνόμαστε να έχουμε τέτοιου τύπου συναντήσεις στη ζωή μας.

1. Την έννοια της «έξειδιοποιήσεως» την αναπτύσσει: μιλώντας μάλιστα για «το χάρισμα της έξειδιοποιήσεως» (Charisma der Aneignung) ο Ρώσος Μητροπολίτης Αντώνιος. Ο Πρωτοπρεσβύτερος π. Αντώνιος Αλεβιζόπουλος σε εισήγησή του στα γερμανικά σε οικουμενικό Συμπόσιο του Regensburg (Δ. Γερμανίας) τον Ιούλιο του 1971, με θέμα Μετάνοια και εξομολόγηση στην Έκκλησία της Ελλάδος, αναφέρεται στο σχετικό βιβλίο του Μητροπολίτη Αντωνίου στα ρωσικά (Νέα Υόρκη 1966, σ. 58 κ.ε.), υποστηρίζοντας ότι το χάρισμα αυτό το συναντούμε στους σπουδαίους Έλληνες εξομολόγους (βλ. ανάπτυπο της εισηγήσεως σ. 72-75).

2. Για την «υποδοχή» βλ. άρθρο μου στον «Εφημέριο» 1984, σ. 200-201.

3. Σχετικά παραδείγματα βλ. στις σελίδες της Φιλίας που μόλις παραπέμφαμε και στον Λόγο σ' του Α66α Ποιμένος στο Γερωντικόν (σ. 91) πρβλ. και τον στ' Λόγο του Ίδιου Α66α (σ. 85).

4. Έδω θκαινίσσομαι παραλλάσσοντας απόσπασμα από το χριστουγεννιάτικο κήρυγμα του Κόπτη Πατριάρχη Σενούτα του Τρίτου στην χριστουγεννιάτικη Λειτουργία της 6 Ιανουαρίου στο Κάιρο. «Η Θρησκεία, είπε, είναι ένα ταξίδι για την καρδιά του Θεού που περνά μέσα από τις καρδιές των ανθρώπων» («Η Καθημερινή» 8 Ιανουαρίου 1985).

5. Όποσδήποτε ξεπερνάει τις δυνατότητες του παρόντος άρθρου να αναφερθούμε έστω και άκροβιγώς στον «θεσμό» των

Γερότων στην Ορθοδοξία. Μια πρώτη προσέγγιση επιχειρούμε στο υπό έκδοση βιβλίο μας: Εισαγωγή στην Ορθόδοξη Συμβουλευτική Ποιμαντική. Ένδεικτικά παραπέμπουμε στην παράγραφο 58: «Ο θεσμός της πνευματικής πατρότητας, του βιβλίου του Καθηγητού Χρήστου Γιανναρά, Η έλευθρία του ήθους, Αθήνα 21979, σ. 202-205. Στην υποσημείωση αρ. 153 ο αναγνώστης βρίσκει συγκεντρωμένους τίτλους μελετών και βιογραφιών τέτοιων πνευματικών καθοδηγών. Σε βιβλία που γράφτηκαν στη μνήμη Αγίων και Γεροντάδων του αιώνα μας αναφέρεται το περ. «Σύναξη» στο τεύχος 2 (Άνοιξη 1982), σ. 80. Σύντομα θα επανέλθουμε στο μέγα αυτό θέμα.

6. Περισσότερα στοιχεία για τον Γέροντα βρίσκουμε σε μία έκδοση της Ι. Μονής Όσιου Δαβίδ Εδβοίας το 1972, 32 σ. Ως συγγραφέας φέρεται ο Χ. Φιλοθαωνίτης. Ο Ίερομόναχος Αγαθάγγελος καταγράφει τις Ανανήσεις του από τον παπα-Γόχωνα στις Έκδ. «Τό περιβόλι της Παναγίας», Θεσσαλονίκη 1982, 44 σ.

7. Πρόσφατα το περ. «Σύναξη» στο τεύχος 9 (χειμώνας 1984), σ. 66-83, έδωσε δείγματα γραφής του και μίλησε — με το άρθρο του Ματθαίου Μουντέ (σ. 67) — για την άλλη περνα και την άλλη δίψα που υπάρχει μέσα μας και που την επισήμανε φανερά στην καρδιά μας εκείνος «ο μεστός δάσκαλος τέχνης, ήθους και άγάπης» έλεγκτός συγγραφέας Γ. Θεοτοκάς (1906 - 1968). Η φωτογραφία του είναι από τη σ. 66.

ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ από την σελίδα 23)

χρόνους Του το Εθαγγέλιο της Βασιλείας, και αφού γέμισε τις πόλεις και τὰ χωριά της Ιουδαίας και Γαλιλαίας με τὰ θαύματά Του και «έθεράπευσε πάσαν νόσον εν τῷ λαῷ» (Ματθ. 4,23) κατευθύνεται για τελευταία φορά στα Ίεροσόλυμα. Πρόκειται εκεί να συναντήσει την οργανωμένη αντίσταση στο έργο Του και την ανεπανόληπτη μέσα στην ιστορία του κόσμου άχαριστία ενός ολοκλήρου λαού. Και όμως εξακολουθεί να τους αγαπά με μια άπέραντη άγάπη. Σημειώνει: ο Εθαγγελιστής Λουκάς «και ως ήγγισεν, ιδών την πόλιν έκπλασε ν επ' αυτήν» (Λουκ. 19,41).

4. Έχει: δυναμικό χαρακτήρα.

Το κήρυγμα της Έκκλησίας είναι πάντοτε επίκαιρο και πάντοτε νέο. Γι' αυτό μπορεί να δώσει σ' όλα τὰ προβλήματα της ζωής που κάθε τόσο παρουσιάζονται μέσα στο χρόνο χωρίς παρά ταύτα αυτό να αλλοιώνεται. Στην αποστολική εποχή επί παραδείγματι, ανέκυψε το θέμα πώς θα γίνονται δεκτοί στην Έκκλησία οι ειδωολάτρες. Και έλύθη με πρωτοδουλία του Άπ. Παύλου ή καλύτερα του Πνεύματος του Άγίου, με μια καινοτομία,

που όμως ήταν σύμφωνη με το πνεύμα του εθαγγελικού κηρύγματος.

Γ) Πώς άσκείται σήμερα το διδακτικό έργο της Έκκλησίας.

Κατ' αρχήν πρέπει να δηλολογήσουμε ότι σήμερα στη χώρα μας ο λόγος του Θεού σπείρεται: άφθονα, συγκριτικά τουλάχιστο με το άμεσο παρελθόν.

Τούτο οφείλεται σε πολλούς λόγους.

Ανέθηκε κατά μέσο όρο το μορφωτικό επίπεδο του Κλήρου μας. Λειτουργούν άρκετές Έκκλησιαστικές Σχολές Μέσης και Ανώτερης Έκπαιδεύσεως και δύο Θεολογικές Σχολές πανεπιστημιακού επιπέδου. Υπάρχουν ίεραποστολικές Αδελφότητες με κύριο έργο τη διάδοση του λόγου του Θεού. Τὰ έλληγόπουλα διδάσκονται στα δημόσια σχολεία (στοιχειώδους και μέσης εκπαιδεύσεως) την ορθόδοξη πίστη κ.λπ.

Ειδικότερα ή Έκκλησία χρησιμοποιεί στην άσκηση του διδακτικού της έργου τους παρακάτω τρόπους:

(Συνεχίζεται)